

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 สรุปผลการวิจัยเรียงตามลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สมมุติฐานการวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สรุปผลการวิจัย
5. อภิปรายผล

วิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน

2. สมมุติฐานการวิจัย

การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีขนาดต่างกันมีผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แตกต่างกัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2547 จำนวน 28 แห่ง ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน ครู จำนวน 1,039 คน รวมทั้งหมดจำนวน 1,067 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู ในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ปีการศึกษา 2547 จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 28 คน ครู จำนวน 285 คน รวมทั้งหมด จำนวน 313 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นและวิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายตามเกณฑ์จากตารางของ เกรจซีและมอร์แกน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามระดับการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดยมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 313 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนมา จำนวน 293 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 93.91 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด จัดหมวดหมู่แยกตามกลุ่มตัวแปร ขนาดของโรงเรียน และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนน จากนั้นนำไปวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ดังนี้

1. วิเคราะห์ระดับผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมและเป็นรายด้าน และจำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบระดับผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีขนาดต่างกันโดยรวมและเป็นรายด้าน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way ANOVA) และถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการตรวจสอบความแตกต่างรายคู่ โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe)

5. สรุปผลการวิจัย

1. ระดับผลการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ส่วนในด้านอื่นมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ผลการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ของโรงเรียนขนาดเล็ก มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

ในโรงเรียนขนาดกลางมีการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยภาพรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ส่วนในด้านอื่น มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับผลการดำเนินงานโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา และด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ส่วนในด้านอื่นมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2. เปรียบเทียบระดับผลการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 พบว่า โดยรวมมีระดับผลการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีระดับผล

การดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 อยู่ 1 ด้าน ในด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา แต่ไม่พบแตกต่างเมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่

6. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยระดับการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา ส่วนอีก 4 ด้าน มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางเรียงตามอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีผลการดำเนินงานด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก เป็นอันดับ 1 เช่นเดียวกันทุกขนาด

การที่ผลการวิจัยปรากฏเช่นนี้ อาจเนื่องมาจาก การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวม โรงเรียนยังขาดการนิเทศ กำกับ ติดตาม จากหน่วยงานต้นสังกัดอย่างใกล้ชิด ขาดการวางแผนงานและขาดการจัดกิจกรรมรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ขาดงบประมาณสนับสนุนการจัดการบริหารงาน บุคลากรที่รับผิดชอบงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนยังไม่เพียงพอ ตลอดจนหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมโดยตรง เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมส่งเสริมคุณภาพและสิ่งแวดล้อม ยังมีบทบาทน้อยมากในการมีส่วนร่วมของการบริหารโรงเรียน โรงเรียนยังขาดความเอาใจใส่ หรือยังไม่มี การดำเนินงานอย่างจริงจังเท่าที่ควรในบางด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา แต่ละสถานศึกษานั้นบุคลากรมีความเข้าใจอันดีต่อกัน โดยตระหนักถึงภารกิจต่าง ๆ ที่ต้องการปฏิบัติร่วมกันให้บรรลุเป้าหมาย ตามนโยบายของ

โรงเรียน เพราะโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 4 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่มีบุคลากรมาก จึงมีกิจกรรมที่ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรเกือบทุกโรงเรียน เช่น กิจกรรมการประชุม การกำหนดกฎเกณฑ์ บทบาทหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ กิจกรรมกีฬาและนันทนาการร่วมกัน กิจกรรมการทัศนศึกษาดูงาน การยกย่องชมเชยสร้างขวัญและกำลังใจ เนื่องในโอกาสอันควร การทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม การแสดงความยินดีต่อกันในบางโอกาส ทำให้บุคลากรมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ปฏิบัติต่อกันอย่างมีสัมมาคารวะตามประเพณีไทยอันดีงาม ให้เกียรติซึ่งกันและกัน จึงทำให้ผลการดำเนินงานด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ บรรจง มุลตรีแก้ว (2542 : 95) ได้ศึกษาระดับการปฏิบัติการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคลากรในสถานศึกษา มีระดับการปฏิบัติมากเป็นอันดับที่ 1 เช่นเดียวกัน ส่วนด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม อยู่อันดับสุดท้าย มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในระดับช่วงชั้นที่ 4 ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมือง หรือชุมชนขนาดใหญ่ การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่ทั่วถึง ทำให้การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิวัฒน์ ไปด้วยใจ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการปฏิบัติกิจกรรมรณรงค์ และรักษาสิ่งแวดล้อม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลในสถานศึกษา ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ด้านการบริหารสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม เป็นอันดับสุดท้าย และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ รังสิมา เจริญศิริ (2541 : 133-135) ที่ได้ศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัญหาด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม มีปัญหาอยู่ในอันดับที่ 1 เมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียนทั้งเป็นรายด้าน และรวมทุกด้าน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดกลาง ด้านที่มีปัญหาอยู่ในอันดับที่ 1 คือ ด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของ ชาติชาย ศักดิ์คำดวง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการ

บริหารงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ศึกษาเฉพาะกรณีโรงเรียนจตุรพัตรพิमानรัชดาภิเษก ผลการศึกษาพบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์สิ่งแวดล้อม ปัญหาที่พบคือ บุคลากรบางคนไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร เนื้อหาประชาสัมพันธ์ไม่ชัดเจน และวัสดุอุปกรณ์มีน้อย ขาดงบประมาณ แก้ไขปัญหาโดยให้บุคลากรทุกคนมีหน้าที่ประชาสัมพันธ์นโยบายสิ่งแวดล้อม จัดทำเอกสารและเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อความชัดเจนในเนื้อหา จัดให้มีผู้ตรวจสอบเนื้อหาสาระก่อนนำไปประชาสัมพันธ์และควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปโดยประหยัด

ผลการเปรียบเทียบระดับผลการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับผลการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัยที่ว่า การดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอน ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ที่มีขนาดต่างกัน มีผลการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนแตกต่างกัน เหตุผลที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการกำหนดนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัดในด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนเพื่อเป็นแนวทาง และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาโรงเรียนด้านการบริหารอาคารสถานที่ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด อีกทั้งโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 4 ส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนที่สังกัดกรมสามัญศึกษาเดิม ซึ่งจะมียุทธศาสตร์ นโยบาย แนวทางในการดำเนินการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมที่ใกล้เคียงกัน โดยยึดแนวทางตามนโยบายเดียวกัน บนพื้นฐานความเชื่อและจุดเน้นเหมือนกัน อีกทั้งยังมีความเชื่อว่า โรงเรียนที่มีการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความร่มรื่นสวยงาม จะเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจให้นักเรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาทุกโรงเรียนจึงดูแลเอาใจใส่ในเรื่องดังกล่าวไม่แตกต่างกัน

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

จากการศึกษาระดับการดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่จัดการเรียน การสอนช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 โดยรวมมี ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางนั้น หน่วยงานต้นสังกัดอันได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ควรมีการนิเทศติดตามอย่างใกล้ชิด มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจอย่างต่อเนื่อง จัดสรรงบประมาณในด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติม หน่วยงานที่รับผิดชอบด้าน สิ่งแวดล้อมโดยตรง เช่น กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมควรมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายการบริหารสถานศึกษาเพื่อกระตุ้นให้โรงเรียนได้พัฒนา ปรับปรุง การดำเนินงาน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จมากขึ้น และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ได้แก่ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรใน สถานศึกษา ส่วนอีก 4 ด้าน มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางโรงเรียนแต่ละขนาด ควรมีการปรับปรุงเอาใจใส่ในด้านต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้นดังนี้

1.1 ด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ การสรรหาบุคคลในชุมชนเพื่อขอยืมให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการรักษาสิ่งแวดล้อมแก่ชุมชน การจัดเอกสารรายงานผลงานด้านสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนร่วมกับชุมชน และ การเชิญ วิทยากรซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมาสร้างสรรคงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนเป็นประจำ

1.2 ด้านการบริหารงานสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ควรปรับปรุงในด้านการ สรรหาบุคลากรที่มีผลงานดีเด่นในการรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน วางแผนการ ดำเนินอย่างชัดเจน ตลอดจนการประสานงาน ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และการ ส่งเสริมบุคลากรให้มีส่วนร่วมในการรณรงค์รักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนด้านการจัด กิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ควรปรับปรุงในเรื่อง การจัดกิจกรรม ที่ช่วยป้องกันหรือลดมลพิษ การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ การรักษาสิ่งแวดล้อม ในคาบกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1.3 ด้านบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ควรปรับปรุงในด้านการดูแลรักษาความสะอาดห้องน้ำ ห้องส้วมในโรงเรียนให้สะอาดอยู่เสมอ การกำจัดขยะภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ และการจัดเก็บอุปกรณ์และเครื่องมือในห้องเรียนและโรงฝึกงานอย่างเป็นระเบียบและปลอดภัย

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ให้มากยิ่งขึ้นทุกระดับช่วงชั้นที่โรงเรียนเปิดทำการเรียนการสอน

2.2 ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมรณรงค์ รักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้านความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม

2.3 ควรศึกษาค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงาน ปัญหา สาเหตุของปัญหา และการแก้ไขปัญหาการดำเนินการจัดกิจกรรมรณรงค์และรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลดีเด่นในระดับต่าง ๆ

2.4 ควรศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ หรือรูปแบบการจัดกิจกรรมรณรงค์ และรักษาสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน